

РОЛЬ ПРОСОДИЇ У ВИРАЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КАНАДІЙЦІВ

Русавська О. О.

кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет «Одеська морська академія»

ORCID 0000–0003–1513–1540

Пропоноване дослідження присвячене проблемі вираження національної ідентичності канадійців за допомогою просодії — одного з найяскравіших ідентифікаторів національної приналежності мовця в озвученому мовленні. У фокусі дослідження перебуває соціально-особистісна просодична варіативність англійської мови канадійців. Вивчення просодичної системи канадського варіанта англійської мови пояснюється недостатньою визначеністю цього варіанта та тих просодичних ознак, які можуть виступати засобом ідентифікації мовця за його національністю. Поняття національної ідентичності багатоаспектне за своєю структурою і розглядається як багаторівнева система, що містить етнічну приналежність, історичну спільність території, культуру, релігію та мову. Істотна роль при цьому відводиться мові, визначаючи її роль в об'єднанні членів спільноти в націю і наділяючи її ознаками, що консолідують членів одного суспільства і відрізняють його від іншого. У пропонованій роботі дослідження просодичних характеристик мовлення носіїв канадського варіанта англійської мови, що мешкають на території провінції Альберта, проведено з метою виявлення й опису набору мелодійних і частотних характеристик, які слугують маркерами національної ідентичності канадійців. Звернення до канадського варіанта англійської мови пояснюється низкою причин, серед яких, перш за все, двомовний характер мовної системи, вплив американського та британського варіантів мови, історичні зв'язки з Ірландією, Уельсом, Шотландією. Значна варіативність мовних форм, що пов'язана з великим потоком емігрантів у Канаду, ситуація двомовності в країні привели до утворення канадського варіанта англійської мови, який має свою індивідуальну просодичну систему. Виявлені під час комплексного аудиторського та комп'ютерного аналізу мелодійні і частотні характеристики дозволяють констатувати існування певних характеристик у просодичній системі канадського варіанта англійської мови, які можуть виступати маркерами національної ідентичності канадійців. Це насамперед високий рівень ЧОТ тональних реалізацій, висока частотність рівного, висхідного і висхідно-спадного термінальних тонів.

Ключові слова: канадський, просодія, ідентичність, національна, мелодичні та частотні характеристики.

THE ROLE OF PROSODY IN EXPRESSING NATIONAL IDENTITY OF CANADIANS

Rusavska O.

candidate of philological sciences, associate professor,
National university “Odesa Maritime academy”

The present investigation is dedicated to the problem of expressing national identity of Canadians by means of prosody — one of the brightest identifies of national speaker’s belonging in oral speech. Social and personal prosodic variation of Canadians’ English speech is in the focus of the investigation. Appeal to Canadian prosodic system can be explained by inadequate study of this variant of English and its prosodic features which can serve as markers of national identity of a speakers. The concept national identity is multiaspectual by its structure and is considered as multilevel system which includes ethnic, cultural, religions belonging as well as historical community of the territory. Language plays the leading role, it unites members of the community into nation and provides it with those linguistic features, which consolidate the members, of one community and differentiates from the others. Investigation of prosodic characteristic of Canadian variant of English speakers of Alberta province in the present paper is conducted with the aim of revealing and describing a set of melodic and frequency characteristics, which can serve as markers of Canadians national identity. Canada is a county which language system has a bilingual character, its language is under the influence of British and American variants of English, considerable variation of language forms is connected with a great flow of immigrants to the country. All these factors resulted in the formation of Canadian English, which has its own individual prosodic system. Revealed in the process of complex auditory and computer analysis melodic and frequency characteristic allow to state the existence of definite features of Canadian prosodic system which can be markers of national identity. They are — high-pitched level of frequency tonetic realizations and frequent use of Rising, Rising Falling and Level terminal tones in speech.

Key words: Canadian, prosody, identity, national, melodic, frequency characteristics

Вступ. Просодичний рівень канадського варіанта англійської мови не можна віднести до детально вивченої царини фонетико-філологічних знань. В останні десятиліття просодичним засобам приділяється значно більше уваги, що свідчить про зростання зацікавленості у вивченні просодичних систем варіантів англійської мови (Д. В. Бубнов, Д. М. Карпова, О. О. Русавська, К. С. Бондар). У працях цих дослідників описано соціокультурні та історичні умови, за яких відбувалося становлення та розвиток різноманітних форм існування мови в межах певного національного варіанта.

У пропонованій роботі зроблено спробу за допомогою просодії визначити національну ідентичність канадського варіанта англійської мови, що характеризується набором національно обумовлених мелодійних та частотних ознак, які відрізняють цей варіант від британського та американського варіантів. Раніше у роботах О. О. Русавської відзначалось, що дивергентними ознаками канадської просодичної системи є перерозподіл функції американських і британських просодичних систем. Авторка виявила, що національними специфічними характеристиками просодичної системи канадського варіанта англійської мови на рівні мелодики є висока частотність рівної та спадної ступінчатої шкали (Русавська, 2018).

Актуальність дослідження визначається дедалі більшим інтересом фонетичних студій до проблем використання результатів експериментальних досліджень у вирішенні питань своєрідності національного варіанта мови, а також недостатньою розробкою проблем опису просодичної системи канадського варіанта англійської мови.

Метою пропонованого дослідження є виявлення та опис набору мелодійних та частотних характеристик, що є маркерами національної ідентичності мовців.

Завдання дослідження полягають:

– в обґрунтуванні теоретико-методологічних підстав, що забезпечують розуміння проблеми становлення та розвитку канадського варіанта англійської мови;

– в аналізі корпусу експериментального матеріалу з метою виявлення характерних мелодійних та частотних особливостей досліджуваного варіанту.

– у виявленні специфічних рис, що відбивають національну та соціокультурну своєрідність канадської мовної спільноти.

Методи дослідження. Методологічну базу дослідження складають праці вітчизняних та зарубіжних дослідників за такими напрямками: теорія ідентичності (Smith, 2004; Alter, 1994; Матузкова, 2014); сучасні методики експериментальних досліджень мови (Бровченко, Волошин, Григорян, 2011); варіантність англійської мови (Бубнов, 2021; Костроміна, 2015; Присяжнюк, 2004; Чеснова, 2016)

Серед спеціальних методів було проведено аудиторний та комп'ютерний види аналізу, які уможливили ідентифікацію та інтерпретацію зібраних фонетичних даних.

Результати та обговорення. Англійська мова функціонує у формі як регіональних і територіальних діалектів, так і національних варіантів. Кожний з національних варіантів має загальні і специфічні риси на всіх мовних рівнях. Інтерес до вивчення національних варіантів має свої причини, серед яких перш за все треба виділити культурну «експансію» англійської мови у всесвітньому масштабі, що сприяє, з одного боку, появі нових варіантів англійської мови, з іншого — руйнуванню колишніх стереотипів.

Звернення до канадського варіанта англійської мови пояснюється недостатньою його вивченістю, двоїтим характером, невизначеністю статусу канадської англійської мови.

У дисертаційному дослідженні авторки цієї статті відмічається і наголошується, що в історії Канади дослідники — М. Оркін, Дж. Читлеберс, Р. Грегг, І. С. Ейвіс виділяють три періоди — від моменту проникнення англійської мови в Канаду, яке почалося з кінця XV століття, коли вихідці з Великої Британії вперше ступили на територію майбутньої Канадської держави. Протягом цих трьох періодів створювався і удосконалювався національний канадський варіант англійської мови.

У фокусі пропонованого дослідження знаходяться просодичні характеристики мовлення, завдяки яким можна визначити національну ідентичність мовленнєвої поведінки канадійців. Звернення до проблеми визначення національної ідентичності канадійців вимагає детального дослідження цього поняття.

Вчені зазначають, що національна ідентичність багатоаспектна за своєю структурою і має розглядатися як багаторівнева система, що враховує етнічну приналежність, історичну спільність території, культуру, релігію та мову (Alter, 1994; Shulman, 2002; Smith, 2004). Зарубіжний дослідник Дж. Джозеф у формуванні ідентичності головну роль відводить мові, яка є провідною в об'єднанні членів тієї або іншої спільноти в націю і наділяє її тими лінгвістичними ознаками, які консолідують членів однієї спільноти і відрізняють їх від іншої (Josef, 2004).

Ідентичність, як зазначають Хобсбаум (1998) і Барт (2006), не є даною, уродженою властивістю людської природи, автори розглядають її як акт свідомих зусиль особистості. З одного боку, ідентичність свідомо конструюється з метою консолідації нації, а з іншого — з метою проведення межі та виявлення відмінностей між групами «свої» і «чужі».

При аналізі мелодійних та частотних показників у роботі використовувався комплексний метод дослідження, який містив аудиторний та комп'ютерний види аналізу. За принципом комплексного підходу дослідження просодії містить аналіз частоти основного тону (ЧОТ) та класифікацію термінальних тонів (тобто напрямку руху тону в термінальній частині синтагми). Опис мелодійної структури синтагми здійснювався у формі графічного зображення, що дозволяє детальніше продемонструвати мелодійну специфіку синтагми.

Інформантами є носії канадського варіанта англійської мови з провінції Альберта (таблиця 1).

Таблиця 1

Відомості про інформантів

Інформанти	Вік	Гендер
Громадський діяч (Інф. 1)	Середніх років (35 р.)	М
Бібліотекар (Інф. 2)	Середніх років (38 р.)	Ж
Актриса (Інф. 3)	Молода (29 р.)	Ж
Підприємець (Інф. 4)	Старший (50 р.)	М
Студент (Інф. 5)	Молодий (22 р.)	М
Службовець (Інф. 6)	Середніх років (41 р.)	М

Для проведення аудиторського аналізу було залучено викладачів та аспірантів кафедри теорії та прикладної фонетики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, які неодноразово брали участь у проведенні подібного аналізу та мають значний досвід аудіювання.

Перший етап комплексного аналізу з виявлення складу мелодійного інвентаря мови інформантів показав, що найбільш частотним тоном є спадний (СТ), рівний (РТ), висхідний (ВТ) і складені тони — висхідний-спадний (ВСТ) та спадно-висхідний (СВТ).

Аудитори відзначили високу частотність спадного та рівного тонів як у фінальних, так і не фінальних синтагмах (32,6 % та 29,8 % відповідно).

Рівний тон у мовленні канадійців помітно перевищує частотність вживання висхідного тону в не фінальних синтагмах (21,5 %). Аудитори також відзначили високу частотність висхідного тону у фінальних синтагмах (20,2 %) (табл. 2).

Таблиця 2

Частотність термінальних тонів у фінальній / не фінальній позиції (у %)

Термінальні тони	Позиції в синтагмах	Інф. 1	Інф. 2	Інф. 3	Інф. 4	Інф. 5	Інф. 6
Спадний	не фінальна синтагма	4,4	9,1	16,5	9,1	4,5	6,0
	фінальна синтагма	10,8	11,0	9,0	10,0	12,0	9,0
Рівний	не фінальна синтагма	19,5	17,0	18,5	19,4	19,6	18,0
	фінальна синтагма	10,4	10,2	5,0	14,5	15,6	12,0
Висхідний	не фінальна синтагма	11,5	13,5	10,5	12,6	12,0	13,0
	фінальна синтагма	17,2	15,3	6,9	14,8	14,0	15,0
Висхідно-спадний	не фінальна синтагма	11,6	15,9	16,1	9,6	9,0	11,0
	фінальна синтагма	14,6	8	17,5	20,0	13,3	17,0
Разом		100	100	100	100	100	100

Аудитори зазначили високу частотність висхідного тону у фінальних синтагмах у мовленні всіх інформантів порівняно з не фінальними синтагмами, що характерно для мовлення «Uptalk». Вживання висхідного тону як у фінальних, так і в не фінальних синтагмах, на відміну від інтонації мешканців Великої Британії, використовується навіть у нейтральних висловлюваннях, що не мають жодного емоційного забарвлення. Зазначимо також, що висхідний і рівний тони є рекурентними в мовленні майже всіх інформантів різних за професією, віком і гендером. Високий відсоток вживання рівного тону можна також пояснити впливом американського варіанта англійської мови, в просодичній організації якого цей тон є частотним і кожна не фінальна синтагма в емоційно-нейтральному мовленні завершується рівним тоном.

Як відзначається в праці Р. Волтерса, висока рекурентність висхідного тону в мовленні канадійців є також результатом впливу кельтського ритму, а також більшої інтенсивності і високого рівня не фінальних складів (Русавська, 2018: 110).

Висока рекурентність висхідно-спадного термінального тону в мовленні мешканців провінції Альберта створює, на думку Дж. Уельса, ефект *throwing into inexplicable prominence* (кидатися в незрозумілу популярність) на наступний заядровий склад і пояснюється це явище тим історичним фактом, що кельтські мови вплинули на інтонаційну систему англійської мови (Cruttenden, 2001).

Виявлені під час аудиторського аналізу особливості стали підґрунтям для мелодійних зіставлень у процесі комп'ютерного дослідження.

Отриманні результати показали, що середній рівень частоти основного тону (ЧОТ) жіночого мовлення (Інф. 2, Інф. 3) перевищує середній рівень ЧОТ чоловічого мовлення що складає 24 %, і підтверджує загальноанглійську тенденцію до більш широкого частотного діапазону в жіночому мовленні.

Як показало дослідження, середній рівень ЧОТ жіночих голосів перевищує показники чоловічих голосів. Жіночі голоси варіюють від 160 до 250 гц, чоловічі перебувають у діапазоні від 130 до 205 гц.

За результатами дослідження діапазональних характеристик найширший діапазон мовлення складає 250 гц у мовленні жінки середнього віку (бібліотекарка) та 252 гц в мовленні молодої акторки, а найвужчий в мовленні студента — 128 гц (табл. 3).

Таблиця 3

Діапазональні характеристики з урахуванням гендерної приналежності мовців

Гендер	Діапазон ЧОТ (гц)		
	Молоді	Середнього віку	Старшого віку
Чоловіки	128	179	147
Жінки	252	250	—
Середні значення	190	214,5	147

Жіноче мовлення, інформанта 3 (молодої актриси) має емоційно забарвлений характер, який проявляється за рахунок розширеного діапазону та вживання висхідно-спадного термінального тону.

Згідно з даними, отриманими під час аудиторського аналізу, домінантним термінальним тоном у мовленні досліджуваних інформантів є рівний і висхідний тони. Як показують результати дослідження діапазональних характеристик рівного тону, показники ЧОТ демонструють більш високий тональний рівень у чоловічому

мовленні (78 гц) у порівнянні з жіночим мовленням (66 гц), що свідчить про більшу насиченість чоловічого мовлення рівними тонами, тоді як для жіночого мовлення більш характерним є висхідний тон. Щодо характеристик діапазону ЧОТ рівного і висхідного тонів з урахуванням вікової приналежності зазначимо, що найширший діапазон зафіксований у мовленні представників середнього віку (82 гц), а найвужчий (69 гц) у мовленні представників молодого покоління.

Діапазональні характеристики висхідно-спадного термінального тону свідчать про найбільший контраст між чоловічим і жіночим мовленням досліджуваних канадійців саме на цьому емпатичному тоні, що підтверджує його особливу важливість при визначенні гендеру мовленнєвої поведінки.

Відповідно до проведеного дослідження, жіноче мовлення марковано вищими показниками тонального рівня у порівнянні з чоловічим мовленням (265 гц в жіночому і 220 в чоловічому).

Згідно з отриманими результатами, показники ЧОТ в мовленні інформантів з Канади є достатньо високими. Жіноче мовлення відрізняється більш високим тональним рівнем і свідчить про більшу емоційну забарвленість. Мовлення чоловіків є емоційно нейтральним і насиченим рівним термінальним тоном середнього діапазону.

Висновки. Характерною ознакою сучасних фонетичних студій є вивчення варіативності просодичних одиниць мовлення. Звернення до канадського варіанта англійської мови пояснюється низкою причин, серед яких, перш за все, двомовний характер мовної системи, вплив американського та британського варіантів мови, історичні зв'язки з Ірландією, Уельсом, Шотландією. Значна варіативність мовних форм, що пов'язана з великим потоком емігрантів у Канаду, ситуація двомовності в країні привели до утворення канадського варіанта англійської мови, який має індивідуальну просодичну систему.

Виявлені під час комплексного аудиторського та комп'ютерного аналізу мелодійні і частотні характеристики дозволяють констатувати існування певних характеристик у просодичній системі канадського варіанта англійської мови, які можуть виступати маркерами національної ідентичності канадійців. Це насамперед високий рівень ЧОТ тональних реалізацій, висока частотність рівного, висхідного і висхідно-спадного термінальних тонів.

Подальше дослідження просодичних характеристик канадського варіанта англійської мови, яке буде проводитись з метою виявлення більш широкого спектра просодичних ознак, дозволить поглибити фонетико-фонологічні знання про досліджуваний варіант мови і визначити тенденції в просодичній системі, що можуть служити засобом вираження національної ідентичності.

Список літератури

- Бондар К. С. Соціофонетичні особливості діалектного мовлення шотландців : дис. ... доктора філософії : 035 Філологія. Одеса, 2022. 184 с.
- Бровченко Т. А., Волошин В. Г., Григорян Н. Р. и др. Методы обработки результатов экспериментально-фонетических исследований речи и их лингвистическая интерпретация. Одеса, 2011. 186 с.
- Бубнов Д. В. Особливості мовленнєвої поведінки ірландців в ситуації двомовності : дис. ... доктора філософії : 035 Філологія. Одеса, 2021. 184 с.
- Григораш В. С. Соціолінгвістичні особливості йоркширського діалекту (інструментально-фонетичне дослідження усного мовлення) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2014. 21 с.
- Карпова Д. М. Фонетичні характеристики регіонального мовлення носіїв валлійського варіанта англійської мови (інструментально-фонетичне дослідження) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2018. 22 с.
- Костроміна О. В. Соціофонетичні особливості австралійського варіанта англійської мови (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі спонтанного мовлення) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2015. 19 с.
- Матузкова О. П. Англійська ідентичність як лінгвокультурний феномен: когнітивно-дискурсивний аспект : автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2014. 39 с.
- Присяжнюк О. Я. Просодичні особливості територіальних типів британської вимови (експериментально-фонетичне дослідження) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2003. 20 с.
- Русавська О. О. Територіальна варіативність просодії англійського мовлення в Канаді (інструментально-фонетичне дослідження) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса. 2018. 200 с.
- Чеснокова М. В. Просодична динаміка мовлення вікових, гендерних та регіональних груп англійської мовної спільноти (інструментально-фонетичне дослідження) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2016. 18 с.
- Alter P. Nationalism. London ; New York : Edward Arnold, 1994. 140 p.
- Avis W. S. Canadian English. *Gage Canadian Dictionary*. Toronto, 1983.
- Avis W. S. The Contemporary Context of Canadian English. *Dialect and Language Variation* / Ed. by H. B. Allen, M. D. Linn. Orlando, 1986.

- Barth F. (ed.) *Ethnic Groups and Boundaries: The social Organisation of Culture Difference*. Boston : Little, Brown and Company, 1996. 153 p.
- Chambers J. K. *Three Kinds of Standard in Canadian English. Search of Standard in Canadian English*. Kingston : Queens University Press, 1985. P. 2–13.
- Chambers J. K. *The Development of Canadian English. Moderna Sprak*. 1997. V. 91, № 1.
- Cruttenden A. *Gimon's Pronunciation of English*. 6th edition. London : Edwards Arnold, 2001. P. 339.
- Gregg R. J. *The Standard and Where We Stand Now. Search of Standard in Canadian English*. Kingston : Queens University Press, 1985. P. 157–168.
- Gregg R. J. et al. *The Survey of Vancouver English. A Sociolinguistic Study of Urban Canadian English*. Kingston : Queen's University Press, 2004. P. 1–138.
- Hobsbawn E. J. *Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 191 p.
- Joseph J. E. *Language and Identity: National, Ethnic, Religious*. New York : Polgrave Macmillan, 2004. 268 p.
- Orkin M. M. *Speaking Canadian English. An Informal Account of the English Language in Canada*. Toronto : General Publishing Company Ltd., 1971. 276 p.
- Shulman S. *Challenging the Avic. Ethnic and West East Dictionary in the Study of Nationalism. Comparative Political Studious*. 2002. Vol. 35. #5. P. 554–585.
- Smith A. *National Identity*. Reno: University of Nevada Press, 1991. 226 p.

References

- Bondar K. S. (2022) *Sotsiofonetychni osoblyvosti dialektnoho movlennia shotlandtsiv*. Dys. ... na zdob. nauk. stupenia doktora filosofii: 035 Filolohiia. Odessa. 184 s.
- Brovchenko T. A., Voloshin V. G., Grigorjan N. R., Muzja E. M., Olinchuk V. V. (2011) *Metody obrabotki rezul'tatov jeksperimental'no-foneticheskikh issledovanij rechi i ih lingvisticheskaja interpretacija*. Odessa. 186 s.
- Bubnov D. V. (2021) *Osoblyvosti movlennievoi povedinky irlandtsiv v sytuatsii dvo-movnosti*. Dys. ... na zdob. nauk. stupenia doktora filosofii: 035 Filolohiia. Odessa. 184 s.
- Hryhorash V. S. (2014) *Sotsiolinhvistychni osoblyvosti yorkshyrskoho dialektu (instrumentalno-fonetychne doslidzhennia usnoho movlennia)*. Avtoref. dys...kand. filol. nauk: 10.02.04. Odesa. 21 s.
- Karpova D. M. (2018) *Fonetychni kharakterystyky rehionalnoho movlennia nosiiv valliiskoho varianta anhliiskoi movy (instrumentalno-fonetychne doslidzhennia)*. Avtoref. dys... kand. filol. nauk: 10.02.04. Odesa. 22 s.
- Kostromina O. V. (2015) *Sotsiofonetychni osoblyvosti avstraliiskoho varianta anhliiskoi movy (eksperymentalno-fonetychne doslidzhennia na materialii spontannoho movlennia)*. Avtoref. dys... kand. filol. nauk: 10.02.04. Odesa. 19 s.
- Matuzkova O. P. (2014) *Anhliiska identychnist yak linhvokulturnyi fenomen: kohn-ityvno-dyskursyvnyi aspekt*. Avtoref. dys... dokt. filol. nauk: 10.02.04. Odesa. 39 s.

- Prysiachniuk O. Ya. (2003) Prosodychni osoblyvosti terytorialnykh typiv brytanskoï vymovy (eksperymentalno-fonetychne doslidzhennia). Avtořef. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.04. Odesa. 20 s.
- Rusavska O. O. (2018) Terytorialna variatyvnist prosodii anhliiskoho movlennia v Kanadi (instrumentalno-fonetychne doslidzhennia). Dys... kand. filol. nauk: 10.02.04. Odesa. 200 s.
- Chesnokova M. V. (2016) Prosodychna dynamika movlennia vikovykh, henderykh ta rehionalnykh hrup anhlovnoi spilnoty (instrumentalno-fonetychne doslidzhennia). Avtořef. dys... kand. filol. nauk: 10.02.04. Odesa. 18 s.
- Alter P. Nationalism. London–New York: Edward Arnold, 1994. 140 p.
- Avis W. S. Canadian English. *Gage Canadian Dictionary*. Toronto, 1983.
- Avis W. S. The Contemporary Context of Canadian English. *Dialect and Language Variation / Ed. by H. B. Allen, M. D. Linn*. Orlando, 1986.
- Barth F. (ed.) Ethnic Groups and Boundaries: The social Organisation of Culture Difference. Boston: Little, Brown and Company, 1996. 153 p.
- Chambers J. K. Three Kinds of Standard in Canadian English. *Search of Standard in Canadian English*. Kingston: Queens University Press, 1985. P. 2–13.
- Chambers J. K. The Development of Canadian English. *Moderna Sprak*. 1997. V. 91. № 1.
- Cruttenden A. Gimson's Pronunciation of English. 6th edition. London : Edwards Arnold, 2001. P. 339.
- Gregg R. J. The Standard and Where We Stand Now. *In Search of Standard in Canadian English*. Kingston: Queens University Press, 1985. P. 157–168.
- Gregg R. J. et al. The Survey of Vancouver English. *A Sociolinguistic Study of Urban Canadian English*. Kingston: Queen's University Press, 2004. P. 1–138.
- Hobsbawn E. J. Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 191 p.
- Joseph J. E. Language and Identity: National, Ethnic, Religious. New York: Polgrave Macmillan, 2004. 268 p.
- Orkin M. M. Speaking Canadian English. An Informal Account of the English Language in Canada. Toronto: General Publishing Company Ltd., 1971. 276 p.
- Shulman S. Challenging the Avic. Ethnic and West East Dictionary in the Study of Nationalism. *Comparative Political Studies*, 2002. Vol. 35. #5. P. 554–585.
- Smith A. National Identity. Reno: University of Nevada Press, 1991. 226 p.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2023 року